

سرشناسه:	کارآمد، حسین، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور:	درآمدی بر روش‌ها و فنون تدریس / حسین کارآمد.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۷.
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
مشخصات ظاهری:	۲۳۲ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۵۹۸-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیبیا
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	تدریس -- روش‌شناسی؛ Teaching -- Methodology
موضوع:	تدریس اثربخش؛ Effective teaching
موضوع:	کلاسداری؛ Classroom management
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International UniversityAlmustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره:	LB۱۰۲۵/۳/ک۲د۴۱۳۹۷
رده بندی دیویی:	۳۷۱/۱۰۲
شماره کتابشناسی ملی:	۵۵۵۶۶۶۶

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

درآمدی بر روش‌ها و فنون تدریس

مؤلف: حسین کارآمد

چاپ اول: ۱۳۹۷ ش / ۱۴۴۰ اق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۳۱۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰ نسخه

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸؛
 تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ تلفکس: (داخلی ۱۰۵)/۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵
 ▶ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵. ۳۲۱۳۳۱۰۶

 <http://buy-pub.miu.ac.ir>   @pub_almostafa

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- **مدیر انتشارات:** سید اباذر هاشمی هریکندی
- **ناظر گرافیک:** مسعود مهدوی
- **مدیر تولید:** جعفر قاسمی ابهری
- **ناظر چاپ:** نعمت‌الله یزدانی
- **ناظر فنی:** محمدباقر شکری
- **صفحه‌آرا:** علی عبادی فرد

درآمدی بر روش‌ها و فنون تدریس

حسین کارآمد

پژوهشگاه بین‌المللی
المصطفی صلى الله عليه وآله

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد. «جامعه المصطفی علیه السلام العالمیه» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

مقدمه پژوهشگاه

حوزه‌های علمیه در تلاش خود در طول تاریخ، همواره تعلیم و تربیت را جزو رسالت‌های اصیل خود قرار داده و بدین وسیله، معارف فاخر اسلام و علوم اهل بیت علیهم‌السلام را نسل به نسل تا به امروز رسانیده و در این راستا بیشترین اهتمام را به کتاب‌های آموزشی داشته‌اند.

جامعه المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمیه نیز یک نهاد حوزوی بین‌المللی است که تعلیم و تربیت فراگیران غیر ایرانی را در حوزه علوم اسلامی و انسانی بر عهده دارد و مشتاقان زیادی از ملیت‌های گوناگون در سطوح مختلف آموزشی و رشته‌های متنوع علوم اسلامی و انسانی در این نهاد تحصیل می‌کنند. دانش و بینش اسلامی طلاب غیر ایرانی - با توجه به تنوع منطقه‌ای و کشوری - تفاوت‌هایی دارد. همین امر ایجاب می‌کند که نهاد مذکور به تدوین متون نوین و متناسب با تنوع ملیتی بپردازد.

این نهاد مبارک، تدوین متون درسی متناسب با نظام آموزشی را از مأموریت‌های ویژه اداره کل تدوین متون درسی پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قرار داده، و این اداره با اتکا به تجربه پیشین خود و دست‌یابی به شکوفایی جدید در تولید علم، امید دارد با عنایات الهی و توجهات حضرت ولی عصر عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف از عهده این مأموریت برآمده و در گسترش فرهنگ و معارف اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم سهمیم باشد. این اداره با قدردانی از فعالیت‌های گذشتگان سعی دارد تا در اجرای مأموریت یاد شده با

همکاری گروه‌های علمی جامعه المصطفی و رعایت معیارهای پیشرفته متون درسی، نیازهای آموزشی این نهاد مبارک را تأمین کند.

اثر علمی پیش‌روی نیز که با عنوان «درآمدی بر روش‌ها و فنون تدریس» به همت مؤلف محترم جناب آقای دکتر حسین کارآمد، برای دوره کارشناسی رشته علوم تربیتی به عنوان متن درسی تهیه و تدوین شده، در چارچوب اهداف جامعه المصطفی، مبتنی بر نیازهای بین‌المللی است.

مباحث این کتاب در یازده درس، به ترتیب زیر تهیه و تنظیم گردیده است: درس اول، نقشه راه تدریس بوده، دورنمای درس‌های دیگر را نیز نشان می‌دهد. در درس دوم، تعیین هدف‌های آموزشی و بر طبق آن در درس سوم، سازمان‌دهی محتوای آموزشی بررسی می‌گردد. درس‌های چهارم تا ششم کتاب، به طبقه‌بندی و انواع روش‌های تدریس، اختصاص دارد. در درس‌های هفتم تا نهم، از فنون مختلف تدریس، شامل برقراری ارتباط، مدیریت کلاس و ایجاد انگیزش در کلاس، سخن به میان می‌آید. به‌کارگیری وسایل آموزشی نیز از جمله مباحث مهمی است که در درس دهم به بحث گذاشته می‌شود. سرانجام، ارزشیابی که میزان تحقق هدف‌های آموزشی، ویژگی‌های مطلوب و کاستی‌های تدریس را مشخص می‌سازد، در درس یازدهم ارائه می‌گردد.

در پایان ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از همکاری بخش‌های مختلف جامعه المصطفی که امکان چاپ و نشر این اثر را فراهم کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

پیش‌گفتار

در حوزه‌های علمیه استاد از جایگاه و احترام ویژه‌ای برخوردار است؛ تا جایی که می‌توان گفت محور اصلی ارزشیابی‌ها استاد بوده و به نوعی استاد محوری غلبه دارد. در عین حال، این به معنای ارتباط یک‌سویه و نفی تلاش و کوشش طلبه و منفعل بودن او در فعالیت‌های آموزشی نیست؛ بلکه نشان‌دهنده ارزش و منزلت بالای مقام استاد می‌باشد. در مراحل مختلف تحصیلی احترام متقابل؛ همراه با مهربانی و صمیمیت بین استاد و شاگرد برقرار می‌گردد و طلبه می‌کوشد تا با پرسش، نقد و بررسی و روش‌های گوناگون تدریس و یادگیری، موضوعات درسی را از استاد خویش فراگیرد و آن را درک نماید.

از دیربها، روش‌ها و فنون مختلف تدریس و یادگیری در حوزه‌های علمیه وجود داشت. برخی از این روش‌ها و فنون از آغاز تأسیس حوزه‌ها تاکنون همچنان در مراکز آموزشی حوزوی مورد استفاده قرار می‌گیرند. حلقه‌های درس (شلبی، ۱۳۷۰، ۲۹۴)، روایت، سماع، املاء (غنیمه، ۱۳۷۳: ۲۳۶-۲۳۲)، قرائت (تاج‌بخش، ۱۳۷۷: ۱۴۸-۱۴۷) و خواندن کتاب و تبیین و توضیح آن، مهم‌ترین روش‌های تدریس در حوزه‌های علمیه بودند که حلقه‌های درس و خواندن کتاب و تبیین آن از سوی استاد، اکنون نیز به نوعی در حوزه‌ها به‌کار گرفته می‌شود. طلاب نیز با حفظ کردن (غنیمه، ۱۳۷۳: ۲۴۸)، پرسش و مناقشه، مباحثه و پیش مطالعه (ضمیری، ۱۳۷۴: ۱۱۵)، مطالب درس را فرا می‌گرفتند و می‌کوشیدند تا آنها را به‌درستی بفهمند. ارزیابی

از فعالیت‌های علمی طلاب به صورت شفاهی و از روی شناخت و آگاهی شخصی اساتید انجام می‌گرفت (همان مرجع: ۱۱۳). هرگاه استاد تشخیص می‌دهد که طلبه به توانایی‌های لازم در ارتباط با موضوع یا رشته‌ای علمی رسیده است، به او اجازه در آن موضوع یا رشته را می‌داد و وی را از شرکت در آن درس بی‌نیاز می‌کرد.

به طور کلی، از آغاز تأسیس حوزه‌های علمیه، یکی از مهم‌ترین ویژگی‌هایی که این نظام آموزشی را از دیگر نظام‌های آموزشی متمایز می‌ساخت، یادگیری معنادار^۱ یا توجه به درک و فهم عمیق مطالب از سوی طلاب بوده است. آنان ساعات زیادی را صرف مطالعه کتاب می‌نمودند و می‌کوشیدند تا بتوانند با دقت متن کتاب را بخوانند و آن را مورد نقد و ارزیابی قرار دهند. حتی مواد درسی کم‌تری در اختیار طلاب قرار می‌گرفت تا آنان بر مواد درسی محدودی متمرکز شوند و پس از درک و فهم آنها به سراغ مواد درسی دیگر بروند. امروزه، این ویژگی به ویژه در سطوح عالی خارج فقه و اصول نمود بیشتری دارد. در این دوره، استاد متن مشخصی از یک کتاب را می‌خواند و پس از تشریح نظر نویسنده، اقوال مختلف و ادله هر یک از آنها را بیان می‌کند و سپس به نقد و بررسی آرا می‌پردازد و سرانجام دیدگاه خود را همراه با دلیل اعلام می‌نماید و از این طریق شیوه اجتهاد را در طلاب می‌پروراند (کارآمد، ۱۳۸۰: ۷۸-۷۵).

به جز روش‌ها و فنون قدیمی تدریس و یادگیری در حوزه‌های علمیه که از مهم‌ترین ویژگی‌های مثبت آن به شمار می‌رود، امروزه از روش‌های جدیدی نیز در حوزه‌ها سخن به میان می‌آید. پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران، ارتباط تنگاتنگ بین حوزه و دانشگاه نتایج مهمی برای آن دو در پی داشت و باعث شد که هر یک از این دو نظام آموزش عالی کشور از دستاوردهای مثبت یکدیگر بهره‌مند گردند و کاستی‌هایشان را بزدایند. همان‌گونه که اساتید و دانشجویان دانشگاه‌ها

---

1. meaningful learning

می‌کوشیدند تا به عمقی‌نگری رایج در حوزه‌های علمیه روی آورند، اساتید و طلاب حوزه‌های علمیه نیز تلاش نمودند تا روش‌ها و فنون نوین متداول در دانشگاه‌ها را به‌کار گیرند و ابزار و تکنولوژی‌های آموزشی پیشرفته را در کلاس درس مورد استفاده قرار دهند. در راستای تحقق این هدف مهم، افزون بر طراحی کارگاه‌ها و دوره‌هایی برای تقویت مهارت‌های تدریس اساتید، درس روش‌ها و فنون تدریس نیز برای طلاب در نظر گرفته شده است که این امر ضرورت تدوین کتاب درسی برای آنان را آشکار می‌سازد.

باید خاطر نشان کرد که در زمینه روش‌ها و فنون تدریس، کتاب‌های بسیاری به رشته تحریر در آمده است. این کتاب‌ها، بسیاری از مسایل و موضوعات مهم روش‌ها و فنون تدریس را مورد بحث و بررسی قرار داده‌اند و می‌توانند تا حد زیادی نیازهای طلاب را برآورده سازند. با این وجود، کتاب حاضر بر اساس تجربه‌های تدریس این درس از سوی نگارنده در مجتمع‌ها و مؤسسات آموزش عالی جامعة المصطفی العالمیه و با توجه به سرفصل‌ها و شرایط و نیاز این مرکز مهم آموزشی تدوین شده است. کتاب درسی پیش‌رو، حاصل مطالعات و تجربه‌های به‌دست آمده نویسنده در چندین دوره تدریس متوالی درس «روش‌ها و فنون تدریس» مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی در جامعة المصطفی العالمیه و مراکز مختلف آموزش عالی می‌باشد.

دکتر حسین کارآمد

استادیار گروه علوم تربیتی مجتمع آموزش عالی علوم انسانی

بهمن ۱۳۹۷

فهرست

۱۹.....	مقدمه
۲۳.....	درس اول: طرح درس
۲۴.....	تعریف طرح درس
۲۴.....	اهمیت طرح درس
۲۶.....	انواع طرح درس
۲۶.....	طرح درس کلی یا سالانه
۲۷.....	طرح درس روزانه
۳۰.....	شکل و قالب طرح درس
۳۷.....	درس دوم: تعیین هدف‌های آموزشی
۳۸.....	مفهوم هدف و انواع آن
۴۰.....	۱. هدف‌های غایی یا آرمانی
۴۰.....	۲. هدف‌های کلی آموزش و پرورش
۴۱.....	۳. هدف‌های کلی آموزشی
۴۲.....	۴. هدف‌های رفتاری آموزشی
۴۲.....	اهمیت تعیین هدف‌های آموزشی
۴۳.....	۱. تعیین خطوط کلی آموزش
۴۳.....	۲. ایجاد انگیزه
۴۳.....	۳. انتخاب محتوا
۴۴.....	۴. انتخاب روش‌های آموزش

۴۴.....	۵. انتخاب وسایل آموزشی.....
۴۴.....	۶. چگونگی ارزشیابی.....
۴۵.....	منابع تعیین هدف‌های آموزشی.....
۴۵.....	۱. نیازهای یادگیرنده.....
۴۶.....	۲. نیازهای جامعه.....
۴۶.....	۳. دیدگاه متخصصان.....
۴۷.....	اصول تعیین اهداف آموزشی.....
۴۹.....	طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی.....
۵۰.....	۱. حیطه شناختی.....
۵۳.....	۲. حیطه عاطفی.....
۵۶.....	۳. حیطه روانی حرکتی.....
۶۱.....	درس سوم: انتخاب و سازمان‌دهی محتوای آموزشی.....
۶۲.....	مفهوم محتوا.....
۶۲.....	اهمیت محتوای آموزشی.....
۶۳.....	معیارهای انتخاب محتوا.....
۶۴.....	۱. ارتباط محتوا با اهداف آموزشی.....
۶۵.....	۲. اهمیت و اعتبار علمی.....
۶۷.....	۳. تناسب با یادگیرنده.....
۶۹.....	۴. تناسب با جامعه.....
۷۰.....	سازمان‌دهی محتوا.....
۷۱.....	۱. اهمیت سازمان‌دهی محتوا.....
۷۲.....	۲. اصول سازمان‌دهی محتوا.....
۷۲.....	الف) توالی.....
۷۶.....	ب) مداومت.....
۷۷.....	ج) یگانگی.....

۸۱	درس چهارم: طبقه‌بندی و انواع روش‌های تدریس
۸۲	تعریف روش تدریس و تفاوت آن با فن تدریس
۸۳	اهمیت روش تدریس
۸۴	معیارهای انتخاب روش‌های مناسب تدریس
۸۵	۱. تناسب با هدف‌های آموزشی
۸۵	۲. تناسب با دیگر عناصر آموزش
۸۶	۳. تناسب با اصول یادگیری
۸۶	۴. تناسب با توانایی و علاقه فراگیر
۸۶	۵. به‌کار گرفتن حواس مختلف فراگیران
۸۷	۶. تناسب با شرایط، امکانات و منابع
۸۸	طبقه‌بندی روش‌های تدریس
۸۸	۱. روش‌های سنتی و نوین تدریس
۹۱	۲. خانواده و الگوهای تدریس
۹۲	الف) خانواده الگوهای پردازش اطلاعات
۹۳	ب) خانواده الگوهای اجتماعی
۹۳	ج) خانواده الگوهای فردی
۹۴	د) خانواده الگوهای نظام‌های رفتاری
۹۷	درس پنجم: روش‌های مستقیم تدریس
۹۸	تعریف روش مستقیم تدریس
۹۸	انواع روش‌های مستقیم تدریس
۹۹	۱. روش سخنرانی
۹۹	الف) مراحل اجرا
۱۰۲	ب) ویژگی‌ها و محدودیت‌ها
۱۰۳	۲. روش توضیحی
۱۰۴	۳. روش حفظ و تکرار

۱۰۵	۴. روش آموزش برای یادگیری در حد تسلط
۱۰۶	الف) مراحل اجرا
۱۰۸	ب) ویژگی‌ها و محدودیت‌ها
۱۱۱	درس ششم: روش‌های غیرمستقیم تدریس
۱۱۲	تعریف روش غیرمستقیم تدریس
۱۱۳	انواع روش‌های غیرمستقیم تدریس
۱۱۳	۱. بحث گروهی
۱۱۶	۲. اکتشافی
۱۱۷	۳. حل مسئله
۱۱۹	۴. مشارکتی
۱۲۲	۵. ایفای نقش
۱۲۳	۶. پروژه یا واحد کار
۱۲۵	۷. بدیعه‌پردازی
۱۲۹	درس هفتم: برقراری ارتباط در کلاس
۱۳۰	تعریف ارتباط
۱۳۱	نقش و اهمیت ارتباط در آموزش
۱۳۲	عناصر ارتباط در آموزش
۱۳۳	عوامل برقراری ارتباط مؤثر در کلاس
۱۳۳	۱. مهارت‌های سخن گفتن
۱۳۴	الف) خوب سخن گفتن
۱۳۵	ب) جسور بودن
۱۳۵	ج) پیام‌های «من» و «تو»
۱۳۶	۲. مهارت‌های گوش دادن
۱۳۷	۳. مهارت‌های ارتباط غیرکلامی
۱۳۷	الف) پوشش و حالات چهره

۱۳۸	ب) جابه‌جایی و حرکت اندام‌ها
۱۳۹	ج) چیدمان کلاس
۱۴۰	یکم: چیدمان سنتی
۱۴۰	دوم: چیدمان رودرو
۱۴۱	سوم: چیدمان گروهی
۱۴۲	چهارم: چیدمان خوشه‌ای
۱۴۵	درس هشتم: مدیریت کلاس
۱۴۶	تعریف مدیریت کلاس
۱۴۷	اهمیت مدیریت کلاس
۱۴۷	۱. جلوگیری از مشکلات رفتاری فراگیران
۱۴۸	۲. بهره‌وری بهینه از زمان
۱۴۸	۳. برخورداری یکسان از امکانات و منابع
۱۴۹	۴. کنترل موقعیت‌های پیش‌بینی نشده
۱۴۹	رویکردهای مدیریت کلاس
۱۵۰	۱. اقتدارگرایانه
۱۵۰	۲. مستبدانه
۱۵۱	۳. آزادمنشانه
۱۵۲	۴. تغییر رفتار
۱۵۳	راه‌کارهای مدیریت کلاس درس
۱۵۴	۱. اقدامات پیش‌گیرانه
۱۵۴	الف) ایجاد قوانین و مقرراتی برای کلاس
۱۵۵	ب) صمیمیت همراه با قاطعیت
۱۵۵	ج) شرکت دادن فراگیران در تصمیم‌گیری‌ها
۱۵۶	د) آگاهی از جریان‌ات کلاس و آشکار ساختن آن
۱۵۶	ه) برقراری نظم و ترتیب در کلاس

- ۱۵۷ ..... (و) به خاطر سپردن نام شاگردان
- ۱۵۸ ..... (ز) وقت‌شناسی
- ۱۵۸ ..... ۲. تغییر رفتارهای نامطلوب
- ۱۵۹ ..... الف) کاهش غیرمستقیم رفتارهای نامطلوب
- ۱۵۹ ..... ب) کاهش مستقیم رفتارهای نامطلوب
- ۱۶۳ ..... درس نهم: ایجاد انگیزش در کلاس
- ۱۶۴ ..... تعریف انگیزش
- ۱۶۴ ..... اهمیت انگیزش در کلاس
- ۱۶۶ ..... رویکردهای ایجاد انگیزش
- ۱۶۶ ..... ۱. رویکرد رفتاری
- ۱۶۷ ..... ۲. رویکرد انسانی
- ۱۷۰ ..... ۳. رویکرد شناختی
- ۱۷۰ ..... الف) نظریه انگیزش پیشرفت
- ۱۷۲ ..... ب) نظریه اسناد
- ۱۷۵ ..... انگیزش بیرونی و درونی
- ۱۷۷ ..... فنون ایجاد انگیزش
- ۱۷۷ ..... ۱. قابلیت پیش‌بینی کلاس درس
- ۱۷۸ ..... ۲. توازن میان فعالیت‌های آسان و دشوار
- ۱۷۹ ..... ۳. پرهیز از مقایسه فراگیران
- ۱۸۰ ..... ۴. ایجاد فرصت انتخاب و کنترل
- ۱۸۱ ..... ۵. به‌کارگیری مهارت‌های زنجیره‌ای کلر
- ۱۸۷ ..... درس دهم: به‌کارگیری وسایل آموزشی
- ۱۸۸ ..... تعریف وسایل آموزشی
- ۱۸۹ ..... تأثیر وسایل آموزشی در یاددهی و یادگیری
- ۱۹۰ ..... ۱. عینی ساختن مفاهیم

فهرست ۱۷

۲. ایجاد تجارب یادگیری غیرمستقیم ۱۹۱
۳. ایجاد علاقه به یادگیری ۱۹۲
۴. به کار گرفتن حواس مختلف در یادگیری ۱۹۳
۵. تغییر نقش فراگیران و معلمان ۱۹۴
- انواع وسایل آموزشی ۱۹۵
۱. وسایل آموزشی غیرتعاملی ۱۹۷
۲. وسایل آموزشی تعاملی ۱۹۷
- معیارهای انتخاب وسایل آموزشی ۱۹۹
۱. هم خوانی با موضوع و عناصر آموزش ۱۹۹
۲. سازگاری با ویژگی ها و سطوح رشد فراگیران ۲۰۰
۳. برانگیختن فراگیران ۲۰۰
۴. قابلیت دسترسی ۲۰۱
۵. ساده بودن ۲۰۱
۶. مقرون به صرفه بودن ۲۰۱
- درس یازدهم: ارزشیابی ۲۰۵
- تعریف ارزشیابی آموزشی ۲۰۶
- کارکردهای ارزشیابی آموزشی ۲۰۷
۱. تحقق هدف های آموزشی ۲۰۸
۲. تشخیص توانایی های علمی فراگیران ۲۰۸
۳. شناسایی مشکلات و بهبود برنامه های آموزشی ۲۰۹
۴. شناسایی مشکلات و بهبود یادگیری فراگیران ۲۰۹
۵. ایجاد انگیزش برای یادگیری ۲۱۰
- دسته بندی ها و انواع ارزشیابی آموزشی ۲۱۰
۱. انواع ارزشیابی ها با توجه به موضوع ۲۱۰
- الف) ارزشیابی از فراگیران ۲۱۰

- ۲۱۱..... (ب) ارزشیابی از کارکنان آموزشگاه
- ۲۱۱..... (ج) ارزشیابی از مواد آموزشی
- ۲۱۲..... ۲. انواع ارزشیابی‌های آموزشی با توجه به ملاک
- ۲۱۲..... الف) ارزشیابی وابسته به ملاک
- ۲۱۲..... (ب) ارزشیابی وابسته به هنجار
- ۲۱۳..... ۳. انواع ارزشیابی با توجه به زمان
- ۲۱۳..... الف) ارزشیابی آغازین
- ۲۱۳..... (ب) ارزشیابی تکوینی
- ۲۱۴..... (ج) ارزشیابی تراکمی
- ۲۱۴..... روش‌های ارزشیابی آموزشی
- ۲۱۵..... ۱. روش‌های سنتی ارزشیابی
- ۲۱۵..... الف) روش‌های عینی (بسته پاسخ)
- ۲۱۵..... یکم: آزمون چند گزینه‌ای
- ۲۱۶..... دوم: آزمون صحیح - غلط
- ۲۱۶..... سوم: آزمون جورکردنی
- ۲۱۷..... (ب) روش‌های غیرعینی (بازپاسخ)
- ۲۱۷..... یکم: آزمون کوتاه پاسخ
- ۲۱۷..... دوم: آزمون تشریحی
- ۲۱۸..... ۲. روش‌های جدید ارزشیابی
- ۲۱۸..... الف) ارزشیابی عمل‌کردی
- ۲۱۹..... (ب) ارزشیابی پوشه‌ای
- ۲۲۰..... تعیین حجم سؤالات
- ۲۲۵..... کتابنامه